

IMPACTUL RĂZBOIULUI DE PE NISTRU (1992) ASUPRA REPUBLICII MOLDOVA (PROIECT DIDACTIC)

Vera BALAN,

profesoară de istoria românilor și universală, GDS, Liceul Teoretic „Petre Ștefănuță”, Ialoveni.

Master în Științe ale Educației, director, grad managerial întâi, profesoară de Istoria românilor și universală, grad didactic superior, Instituția Publică Liceul Teoretic „Petre Ștefănuță”, orașul Ialoveni.

Competența profesională derivă din rolurile pe care și le asumă în procesul educațional: manager, profesor, formator național, evaluator național, autor de curriculum, autor de caiete de teste, președinte și membru al diverselor comisii. Educă generația tânără a Republicii Moldova în spiritul valorilor democrației autentice promovând valorile naționale și europene.

Alexandru SEU,

profesor de istoria românilor și universală, GDD, Liceul Teoretic „Mihai Eminescu”, Edineț și Colegiul de Medicină Veterinară și Economie Agrară din Brătușeni, grad didactic doi. Licențiat în Istorie, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (2020); Master în Istorie, Universitatea „Dunărea de Jos”

din Galați, România (2022);

doctorand, Școala Doctorală „Istorie. Patrimoniul Cultural. Modernitate”,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”.

Maria STEPANYANTS,

profesoară de istoria românilor și universală, GDI, IP Gimnaziul Rublenița, Soroca

În anii 2002-2007 urmează studiile de licență absolvind UPS „Ion Creangă”, Facultatea Istorie și Etnopedagogie, specialitatea Istorie și instruire juridică. În anii 2012-2014 urmează studiile la UCCM, Facultatea Management și marketing, specialitatea Turism rural. Actualmente, este doctorandă la Universitatea „VALAHIA”, Târgoviște, Dâmbovița, România, specialitatea Istorie. Activează ca profesoară de istorie și educație pentru societate în două instituții din raionul Soroca și promovează valori democratice și naționale, nu doar elevilor, dar și tinerilor din comunitățile rurale prin ample programe de voluntariat și de tineret.

Maria SMIRNOVA,

profesoară de istoria românilor și universală, GDS, Liceul Teoretic Tvardița, Taraclia. În anii 2001-2006 urmează studiile la Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Istorie și Psihologie, cu specializarea *Istorie*, iar în perioada anilor 2014-2016 frecventează Universitatea de Stat din Comrat, Catedra de filologie și istorie găgăuză, obținând titlul de magistru în programul *Istorie slavilor de vest și de sud-vest*. În anul 2023 obține diploma onorifică a Societății Științifice a bulgariștilor din Republica Moldova.

Sergiu SUVAC,

dr. în istorie, profesor de istoria românilor și universală, GDS, Gimnaziul Cișmea, Orhei.

Din 2012 până în 2016 își face studiile de licență la Facultatea de Istorie și Geografie a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău. În perioada 2016-2018, își continuă studiile de master la programul *Patrimoniu istoric și turism cultural*, la aceeași facultate. Între anii 2018-2021, desfășoară studiile la doctorat la Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Dâmbovița, România, unde obține titlul de DOCTOR în istorie. Activează în domeniul educației ca profesor de istorie și educație pentru societate, iar, în paralel, este cercetător științific în cadrul Institutului Patrimoniului Cultural, teme de cercetare: Locuința și gospodăria tradițională în spațiul pruto-nistean, manualele de istorie și programele școlare.

Disciplina: *Istoria românilor și universală*

Clasa: a IX-a

Subiectul lecției: *Impactul Războiului de pe Nistru (1992) asupra Republicii Moldova*

Competența specifică: 4. Determinarea relației de cauzalitate în istorie, dând dovadă de gândire logică și spirit critic.

Unitatea de competență: 4.2. Corelarea dintre cauzele și consecințele de ordin economic, social, politic și cultural ale evenimentelor/faptelor/proceselor din Epoca Contemporană.

Obiective:

- O1 Să identifice mesajul politic cu privire la Războiul de pe Nistru în baza documentelor oferite;
- O2 Să stabilească schimbările intervenite în domeniul economic ca rezultat al Războiului de pe Nistru;
- O3 Să numească problemele de ordin cultural în relațiile dintre Moldova și regiunea transnistreană;
- O4 Să-și expună opinia cu referire la consecințele sociale ale Războiului de pe Nistru.

Strategii didactice: VAS, Tabel sinoptic, **SINELG**, Problematizarea, Discuția dirijată, Documente.

Forme de organizare: individual, frontal, în grup.

Tipul lecției: lecție de consolidare a cunoștințelor

Timp: 45 de min.

Bibliografie:

- 1) „Războiul de pe Nistru”, Documentar Teleradio Moldova, (<https://www.youtube.com/watch?v=XNmQ7bhepf8>), (accesat la 10.12.2023);
- 2) „Mircea Snegur: *Conflictul de pe Nistru a fost provocat de separatiști cu sprijinul Rusiei*”, (https://noi.md/md/news_id/57156?com_page=6), (accesat la 11.12.2023);
- 3) „INFOGRAFIC: Acordul de încetare a focului din 1992, ce am semnat și cu ce ne-am ales” (<https://zonadesecuritate.md/infografic-acordul-de-inctare-a-focului-din-1992-ce-am-semnat-si-cu-ce-ne-am-ales/>), (accesat la 11.12.2023);
- 4) „Este regiunea transnistreană o problemă în parcursul de integrare a R. Moldova în Uniunea Europeană? Răspunsul Înalțului Reprezentant al UE pentru afaceri externe și politică de securitate”, (<https://www.zdg.md/stiri/politic/video-este-regiunea-transnistreana-o-problema-in-parcursul-de-integrare-a-r-moldova-in-uniunea-europeana-raspunsul-inaltului-reprezentant-al-ue-pentru-afaceri-externe-si-politica-de-securitate/>), (accesat la 11.12.2023);
- 5) „Leonid Manakov a acuzat Moldova la ONU de încălcarea drepturilor omului în Transnistria” (<https://newsmaker.md/ro/leonid-manakov-a-acuzat-moldova-la-onu-de-incalcarea-drepturilor-omului-in-transnistria/>), (accesat la 11.12.2023);
- 6) Бабилунга Н.В., Бомешко Б.Г., „История родного края: Учебник для общеобразовательных учебных заведений. 8-9 кл.”, Тирасполь: РИО ГИПК, 2005, с.283;
- 7) King, Charles, „Moldovenii, România, Rusia și politica culturală”, Chișinău, Editura Arc, 2002, pp. 189-192;
- 8) „Școlile din stânga Nistrului se confruntă cu numeroase presiuni, Promo-Lex”, (https://www.ipn.md/ro/scolile-romanesti-din-stanga-nistrului-se-confrunta-cu-numeroase-7967_1084103.html), (accesat la 10.12.2023);

- 9) Iovu, Tudor, „Poduri de Foc. Cronica în alb-negru a unui război”, Chișinău, Editura Arc, 2002, 120p, (<https://ro.scribd.com/document/94236051/Poduri-de-foc-Tudor-Iovu>), (accesat la 10.12.2023).
- 10) Elena Nistor, Războiul din Transnistria: Cauze, Actori, Consecințe (https://studium.ugal.ro/ARTICOLE_STUDIUM/ARTICOLE%20STUDIUM%2010-S1/1010%20-%20S1%20-%20NISTOR.pdf) (accesat la 12.12.2023).
- 11) Gorelova Elena, Șelari Galina, „Costurile conflictului transnistrean și beneficiile soluționării acestuia”, Studiul realizat în cadrul proiectului „Impact”, Chișinău, 2019 (<https://www.cisr-md.org/pdf/Report%20ROM%20Master%20Draft%20vEG.pdf>) (accesat la 12.12.2023);
- 12) Revista Noi, 10 iunie 2021, La 10 iunie 1992, în Moldova au fost introduse cupoanele, (<https://noi.md/md/economie/aceasta-zi-in-istorie-la-10-iunie-1992-au-apatut-cupoanele-moldovenesti>), (accesat la 12.12.2023).

Etapale instrucționale /Obiective	Activitatea profesorului	Activitatea elevului	Resursele/ Timpul	Evaluarea						
Evocare	<p>Profesorul salută elevii și verifică pregătirea materialelor necesare pentru lecție.</p> <p>Pasul introductiv presupune proiecția unei secvențe din filmul documentar <i>Războiul de pe Nistru</i> (Teleradio Moldova, 2015), (https://www.youtube.com/watch?v=XNmQ7bhepf8), primele 1,27 min.</p> <p>Profesorul propune notarea impresiilor de vizionare și coordonează împărtășirea acestora. Concluzia etapei o să se axeze pe spectrul de consecințe ale Războiului de pe Nistru evocate în secvența de documentar.</p>	<p>Elevii pregătesc materialele necesare pentru lecție și urmăresc expunerea profesorului. După vizionarea secvenței, elevii își vor expune starea/impresiile în cheia de mai jos:</p> <table border="1" data-bbox="1144 938 1715 1134"> <tr> <td data-bbox="1144 938 1335 1059">Ce am văzut?</td> <td data-bbox="1335 938 1525 1059">Ce am auzit?</td> <td data-bbox="1525 938 1715 1059">Ce am simțit?</td> </tr> <tr> <td data-bbox="1144 1059 1335 1134"></td> <td data-bbox="1335 1059 1525 1134"></td> <td data-bbox="1525 1059 1715 1134"></td> </tr> </table>	Ce am văzut?	Ce am auzit?	Ce am simțit?				<p>VAS</p> <p>Discuția dirijată</p> <p>5 min.</p>	<p>Autoevaluarea stării de bine.</p>
Ce am văzut?	Ce am auzit?	Ce am simțit?								
Realizarea sensului O 1	<p>Activitatea rezidă în analiza consecințelor Războiului de pe Nistru, din perspectiva politică, economică și culturală. Profesorul va propune formarea a trei-șase grupuri de lucru (în dependență de numărul de elevi, acceptând ideea ca</p>	<p>Elevii se vor organiza în grupuri de lucru, pe care le vor gestiona autonom, și vor realiza sarcinile propuse, în baza surselor, conform anexelor I-III.</p>	<p>Tabel sinoptic</p> <p>SINELG</p>	<p>Evaluarea reciprocă a activității.</p> <p>Autoevaluarea.</p>						

<p>O 2 O 3</p>	<p>două grupuri să lucreze cu aceleași surse), conform anexelor 1-3.</p> <p>Ulterior, profesorul va prezenta fiecărui grup fișa de lucru. Profesorul coordonează activitatea elevilor și răspunde solicitărilor eventuale ale acestora.</p>	<p>Analizând sursele propuse elevii vor fi capabili să identifice caracteristicile specifice ale aspectului politic, economic și cultural.</p> <p>În vederea eficientizării activității, este încurajată actualizarea cunoștințelor obținute în cadrul orelor, precum și prin învățarea/documentarea individuală. Elevii pot solicita, la necesitate, sprijinul profesorului.</p>	<p>Problematizarea Discuția dirijată 25 de min.</p>	
<p>Reflecție O 4</p>	<p>Profesorul prezintă FOTOGRAFIILE lui Tudor Iovu din albumul „Poduri de Foc” (Anexa 4). Jurnalistul Tudor Iovu a surprins numeroase momente cu luptători din ambele tabere ori cu civilii peste care a venit războiul. Iar fotografiile realizate de el au fost difuzate în întreaga lume prin intermediul agenției de presă Reuters. Pentru mulți jurnaliști, combatanți de la Nistru sau simpli amatori de fotografie numele lui Tudor Iovu se asociază cu războiul din 1992.</p> <p><i>„Tremuram de rând cu toți, însă riscul făcea parte din profesia mea. Eram mândru că arătam lumii întregi ce se întâmplă în Moldova”,</i> a povestit Tudor Iovu într-un interviu pentru ziarul „Adevărul”.</p> <p>Profesorul repartizează elevilor fotografii și stabilește următoarele sarcini:</p> <p>- Analizați fotografiile ce reprezintă diferite domenii a vieții sociale din timpul războiului de pe Nistru!</p>	<p>Elevii analizează fotografiile și discută în grup.</p> <p>Elevii pregătesc răspunsuri la sarcinile stabilite.</p> <p>Elevii prezintă consecințele războiului de pe Nistru pentru cetățenii de pe ambele maluri ale râului în baza fotografiilor cum ar fi: pierderi umane, distrugeri materiale, numărul mare de refugiați etc.</p> <p>Elevii își expun opinia proprie cu referire la criza umanitară care a intervenit pe ambele maluri a râului Nistru ca rezultat a războiului din 1992.</p>	<p>Fotografia Presupunere prin imagini Discuția dirijată 10 min.</p>	<p>Evaluarea reciprocă a activității. Autoevaluarea.</p>

	<p>-Deduceți/stabiliți, în baza fotografiilor, spectrul de consecințe sociale generate de războiul de pe Nistru.</p> <p>-Expuneti-vă opinia cu privire la criza umanitară care a intervenit pe ambele maluri a râului Nistru ca rezultat a războiului din 1992.</p> <p>Profesorul coordonează activitatea elevilor, mediază discuțiile dintre elevi, corectează eventualele erori.</p>			
<p>Extindere</p>	<p>Activitatea presupune recomandarea temei pentru acasă, cu referire la memoria istorică a Războiului de pe Nistru: <i>realizarea unui interviu tematic cu membrii familiei sau persoane resursă din comunitate.</i></p> <p>Profesorul poate oferi modele de întrebări pentru a ghida discuția, iar elevii pot solicita specificații/întrebări suplimentare în funcție de răspunsurile pe care le primesc de la interlocutori. Activitatea își propune să analizeze și să actualizeze percepția asupra Războiului de pe Nistru a diverselor categorii sociale, profesionale și de vârstă din acea vreme. Elevii pot intervieva alte persoane despre care cunosc că au tangență cu evenimentul. Întrebările pot fi adaptate contextului familial/local.</p> <p>Această activitate va asigura o reflecție asupra întregului conținut studiat, prin receptarea informațiilor despre unele domenii asupra cărora evenimentul a avut un impact major (politică, economie, cultură și societate).</p>	<p>Elevii notează tema pentru acasă și meditează asupra valabilității întrebărilor propuse:</p> <p><i>-Ce vârstă aveau pe vremea Războiului de pe Nistru?</i></p> <p><i>-Care era ocupația dumneavoastră?</i></p> <p><i>-Cum ați aflat despre eveniment?</i></p> <p><i>-Cum v-ați simțit?</i></p> <p><i>-Cum a fost comentat evenimentul în comunitatea dumneavoastră?</i></p> <p><i>-Cum a fost afectată comunitatea dumneavoastră de război?</i></p> <p><i>-Cunoașteți despre anumite contribuții ale comunității dumneavoastră la război?</i></p> <p><i>-Evenimentul vă afectează astăzi?</i></p> <p><i>-Ce părere aveți despre eveniment la etapa actuală?</i></p> <p><i>-Comunitatea sau familia dumneavoastră a suferit vreo pierdere (materială) sau a pierdut pe cineva în război?</i></p>	<p>Discuția dirijată</p> <p>5 min.</p>	<p>Evaluarea generală a lecției și punctarea momentelor-cheie ale acesteia.</p>

Anexa 1. Aspectul politic

SURSA A. *"Cei care conștient au început acest conflict nu-și doreau recunoașterea internațională a Republicii Moldova, nu doreau ca Moldova să adere la ONU. Noi nu ne-am dorit acel război. Dimpotrivă, am depus eforturi enorme pentru a înlătura divergențele și neînțelegerile pe cale pașnică. Dumnezeu și istoria ne sânt martori. Din păcate, nu ne-au auzit, nu ne-au înțeles și au ales războiul. Nu am putut să fim simpli observatori ai fărădelegilor bandiților locali și ai celor ce au venit din Rusia"*

[Mircea Snegur, primul președinte al Republicii Moldova, 2 martie 2015](#) , accesat: 10.12.2023.

Mircea SNEGUR,
președinte al Republicii Moldova în anii 1990-1996.

În timpul mandatului său s-a desfășurat conflictul de pe Nistru. El a fost cel care a semnat acordul de încetare a focului din 1992.

SURSA B. *„ [...] 2.2 Fiecare din părțile angajate în activitatea Comisiei își numește reprezentanții în componența acesteia. Locul de reședință al Comisiei de control este orașul Bender.*

2.3 În scopul realizării măsurilor sus-menționate, Comisiei de control i se atribuie contingente militare create pe bază de voluntariat și reprezentând părțile angajate în îndeplinirea prezentei convenții. Amplasarea acestor contingente și folosirea lor pentru asigurarea regimului de încetare a focului și a Securității în zona de conflict se îndeplinesc în conformitate cu deciziile Comisiei de control, pe baza de consens. Componența numerică, statutul, condițiile de introducere în zona de conflict și de retragere a contingentelor militare se stabilesc printr-un protocol separat. ”

[Acordul de încetare a focului din 1992 semnat de R.Moldova și Federația Rusă](#), accesat: 10.12.2023

Semnarea acordului de încetare a focului la 21 iulie 1992 a avut loc în contextul implicării masive a Armatei a 14-a a Federației Ruse cu armament greu în atacuri sângeroase asupra părții moldovene în timpul războiului de la Nistru.

SURSA C. „R. Moldova a pierdut controlul asupra regiunii transnistrene în urma intervenției armatei ruse (armata a 14-a) în conflictul din Transnistria din 1992. Deși susține că este independentă de R. Moldova, regiunea transnistreană este recunoscută de doar trei pseudo-state care nu sunt membre ONU și se află în situații similare: Abhazia, Arțah și Osetia de Sud. În acest moment, armata rusă continuă să staționeze pe teritoriul R. Moldovei, în regiunea transnistreană, încălcând angajamentele de retragere totală luate de Rusia la conferințele OSCE din 1999 și 2001. Conform Curții Europene a Drepturilor Omului, regimul separatist se află „cel puțin sub influența decisivă a Rusiei” și „supraviețuiește grație sprijinului militar, economic, financiar și politic pe care Rusia i-l furnizează...”

[Josep Borrell, Înalțul Reprezentant al UE pentru afaceri externe și politică de securitate](#), accesat: 10.12.2023.

SURSA D. „Fac apel la comunitatea internațională să depună eforturi pentru a preveni încălcările drepturilor omului de către autoritățile moldovenești în Transnistria. Solicităm Consiliului pentru Drepturile Omului să dea o evaluare adecvată unei astfel de abordări distructive a Moldovei și să contribuie la respectarea strictă de către Chișinău a tuturor acordurilor semnate anterior cu Transnistria.”

[Reprezentantul Transnistriei în Rusia, Leonid Manakov](#), accesat: 10.12.2023.

Leonid Manakov este născut în anul 1945, iar la vârsta sa venerabilă continuă să fie în prima linie a ideologiei ruse. Acesta este un fost angajat al MVD-ului rus și ex-șef al așa-zisei miliții criminale din regiunea separatistă, iar în 2016 a participat la acțiuni militare și, ulterior, de menținere a ordinii în Republica Cecenă.

SURSA E. „Românii, încrezători în propriile forțe, au început pregătirea pentru unirea Moldovei cu România. Sub presiunea acestora, la 23 iunie 1990, Parlamentul a aprobat Deducerea prin care se proclama caracterul ilegal al actului din 2 august 1940 privind crearea RSS Moldovenești, care, se pare, a fost o consecință a „ocupației sovietice” a teritoriilor românești ale Basarabiei și Bucovinei de Nord. Prin această Deducere republica se lichidează în modul în care există de 50 de ani. Nistrul a obținut dreptul absolut legitim la autodeterminare, întrucât nu mai făcea parte din RSSM.”

Бабилунга Н.В., Бомешко Б.Г., *История родного края: Учебник для общеобразовательных учебных заведений*. 8-9 кл., Тирасполь: РИО ГИПК, 2005, с.283.

Sarcini: Identificați natura mesajelor politice și valorile pe care le promovează.

Notați poziția prezentată de surse despre războiul din Transnistria în tabelul de mai jos:

Poziția Republicii Moldova	Poziția structurilor internaționale (OSCE/UE)	Poziția Rusiei / Transnistriei

Anexa 2. Aspectul economic

Sursa A:

„Istoria ne învață că nu învățăm nimic din istorie.”

„Acest paradox, formulat de filozoful german G.W.F. Hegel îmi vine uneori în minte când mă gândesc la problemele trecute și prezente ale Moldovei și la responsabilitatea politică a liderilor ei. Sfârșitul anilor 1980 a fost un punct de cotitură pentru toate statele est-europene. Toată viața politică, economică și militară din RSS și Transnistria a fost controlată la maximum de Moscova, ascultând doar indicațiile primite de la organele centrale moscovite; acest model economic de astăzi se numește economie direcționată/planificată.”

Elena NISTOR, *Războiul din Transnistria: Cauze, Actori, Consecințe*

Sursa B:

„Conflictul armat a dus la deteriorarea situației economice de pe ambele maluri ale Nistrului și a contribuit la adâncirea crizei economice, care a început în 1990. Reducerea principalilor indicatori macroeconomici în 1992 (în general pe malul drept și pe malul stâng) a fost dezastruoasă și mai puternică decât înainte și după încheierea conflictului.

Produsul intern brut total (produs pe ambele maluri ale Nistrului) în 1992 a scăzut cu 29% (în 1991 - cu 17%, în 1993 - cu 1%). Volumul total al producției industriale a scăzut cu 27% (în 1991 - cu 11%, în 1993 nu s-au înregistrat reduceri), volumul mărfurilor transportate - 51%, inclusiv cele transportate pe calea ferată - cu 47% și cu vagonul de transport. - cu 51%.

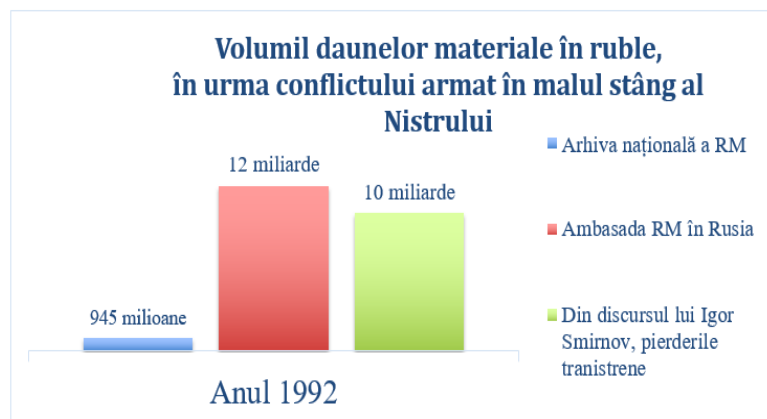
În condiții de război nu a fost posibilă menținerea funcționării stabile a infrastructurii tehnice (transport, energia). Datorită faptului că căile de transport (rutiere și feroviare) au fost blocate, întreprinderile de pe malul drept al Nistrului nu au putut primi de la partenerii din Ucraina și Rusia materia primă necesară producției, componente, produse petroliere, de aceea au avut de suferit. pierderi semnificative.

Conform datelor statistice în total au fost distruse 218 de întreprinderi industriale, de transport și constructoare (inclusiv în Bender 46), distruse - 8 km de cablu, 10 km de linii electrice, 15 km rețele termice. A scăzut producția articolelor de cablu - de 3,3 ori, țesătură de mătase - de 2 ori, conserve - de 2,2 ori etc.

Pe ambele maluri ale Nistrului a fost întreruptă alimentarea cu energie electrică, au deconectat furnizarea de energie din stânga în dreapta Nistrului energia cu tensiunea de 330- kw și 110- kw la data de 04 iulie 1992. La 20 iulie - 10 august a aceluiași an au fost deconectați de la conductele de gaze consumatorii casnici din orașele/ raioanele Chișinău, Orhei, Anenii Noi, Ialoveni, Rezina.

Valoarea totală a pagubelor cauzate de conflictul armat nu poate fi estimată cu exactitate. Discrepanțele estimărilor existente vorbesc despre acest fapt. Potrivit Arhivei Statului, ca urmare a conflictului, malul stâng a suferit pierderi în valoare de 945 milioane de ruble sau 7,5 milioane de dolari. Această sumă este indicată în raport cu situația din anul 1992 (la prețurile din 1992 și în corelație cu cursul din 1.08.1992) și prezintă valoarea minimă a surselor necesare restabilirii funcțiilor obiectelor distruse.”

Pagubele cauzate de Conflictul Armat pe malul stâng al Nistrului, prezentate de Arhiva Națională a Republicii Moldova, Ambasada Moldovei în Rusia și de către liderul regiunii Transnistrene, Igor Smirnov.

„Costurile conflictului transnistrean și beneficiile soluționării acestuia”, Studiul este realizat în cadrul proiectului „Impact”, Autori - Elena Gorelova, Galina Șelari, Chișinău 2019.

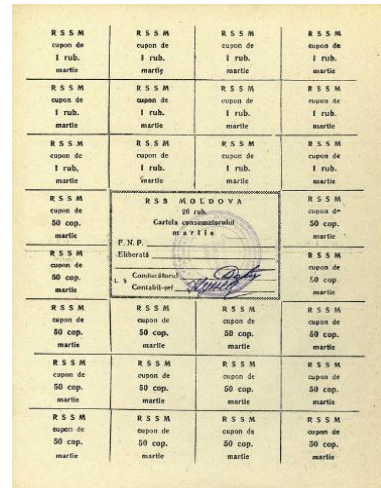
Sursa C:

29 noiembrie, 1993. Moneda națională -Leul moldovenesc - este introdusă în Republica Moldova.

Cuponul o monedă intermediară impusă în circuit în perioada de tranziție de la rubla sovietică la Leul moldovenesc.

Card de consum, se tăiau cupoanele separat când erau acordate la magazine în schimbul produselor. A fost o măsură temporară în circuitul economic până nu a fost definitiv înlăturată rubla rusească în perioada anilor 1991 - 1992.

„Din cauza situației grele din 10 iunie 1992 în plină luptă de pe Nistru, cupoanele au fost puse în circulație.

Deși cupoanele au fost planificate ca măsură temporară, aceasta a durat un an și jumătate – aproape până luna noiembrie a anului 1993, când în sfârșit a debutat leul moldovenesc. Și în tot acest timp, împreună cu cupoanele și cardurile de consum, a fost posibil să se plătească și în ruble!”

[Valuta națională](#), accesat: 12.12.2023.

SARCINA:

Analizați sursele propuse și realizați sarcinile.

1. În timpul citirii textului marcați în text sau pe marginea lui următoarele semne:
 - ✓ - acolo unde conținutul de idei confirmă ceea ce ai știut deja;
 - - acolo unde informația contrazice sau este diferită de ceea ce știau;
 - + - în cazul în care informația citită este nouă;
 - ? - în dreptul ideilor care par confuze, neclare sau în cazul în care doresc mai multe informații despre un anumit aspect.
2. Determinați impactul conflictului armat din 1992 asupra economiei ambelor maluri ale Nistrului în 2/3 idei.
3. Stabiliți condițiile în care a fost pusă în circulație moneda națională **Leul moldovenesc**.

Anexa 3. Aspectul cultural

Sursa A. „Conflictul din Transnistria a fost adeseori descris, atât în Rusia, cât și în Occident, ca un război etnic între naționaliștii de la Chișinău, hotărâți să se unească cu România, și etnicii ruși din Transnistria care se temeau că vor fi asimilați într-un stat românesc extins. Problema care a atras cea mai mare atenție a fost propunerea de a adopta limba moldovenească drept limbă oficială a republicii și a trece la alfabetul latin. În Transnistria, loialitatea față de sistemul sovietic era cea mai puternică și tot aici reformele lingvistice amenințau să aibă cel mai mare impact. Deși evenimentul a fost în general prezentat ca o revoltă a slavilor împotriva politicilor naționaliste ale Chișinăului, adevărata sursă a violențelor de după 1990 s-a aflat la nivelul elitelor politice. Sovietul Suprem al RSSM, căpătând curaj după votul în favoarea reformei lingvistice, a continuat reformele culturale și politice. Transnistrenii, considerând fiecare dintre aceste mișcări ale intenției Moldovei de a părăsi URSS și de a se uni cu România, au continuat și ei propriile pregătiri pentru secesiune”.

King, Charles, *Moldovenii, România, Rusia și politica culturală*, Chișinău, Editura Arc, 2002, pp. 189-192.

Sursa B. „Asociația Promo-LEX constată că, timp de peste trei decenii, cele opt instituții de învățământ cu predare în limba română din regiunea transnistreană se confruntă cu numeroase presiuni și intimidări din partea administrației de facto de la Tiraspol, precizând că este vorba despre lipsa sediilor proprii și neadaptarea celor curente la procesul educațional, citațiile și riscul de înrolarea în așa-numita armată transnistreană sau provocări privind asigurarea libertății de circulație a persoanelor și bunurilor. În Gimnaziul Roghi și Gimnaziul Corjova, careurile solemne sunt

supravegheate de miliția locală. Elevilor și profesorilor le este interzisă intonarea imnului Republicii Moldova și arborarea drapelului de stat. Liceul Teoretic „Ștefan cel Mare” nu are un sediu propriu, iar elevii liceului sunt nevoiți să parcurgă zilnic zeci de kilometri pentru a ajunge la școală. Pavel Cazacu, avocat în cadrul Asociației Promo-Lex, a remarcat că problemele și intimidările școlilor vor dispărea de la sine dacă Federația Rusă ar executa hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la încălcarea dreptului la educație în regiunea transnistreană a Republicii Moldova. Curtea a decis că în aceste hotărâri Federația Rusă este responsabilă de violarea drepturilor omului în regiunea transnistreană, în speță, dreptul la educație, însă, până în prezent ea refuză să execute respectivele hotărâri”. („Școlile din stânga Nistrului se confruntă cu numeroase presiuni, Promo-Lex”,

[Scolile românești din stânga Nistrului](#), (accesat la 12 decembrie 2023).

Exercițiu: Citiți cu atenție sursele și completați tabelul propus, identificând particularitățile aspectelor incluse.

IDENTITATEA NAȚIONALĂ

ȘCOLILE NAȚIONALE

PROBLEMELE CULTURALE DINTRE
REPUBLICA MOLDOVA
ȘI REGIUNEA TRANSNISTREANĂ

ROMÂNIA

FEDERAȚIA RUSĂ

Anexa 4. Aspectul social

Refugiați îndurerați...

Exodul refugiaților. Oameni pașnici din Cocieri sosesc în Molovata

Valul înstrăinării. Refugiații din Tighina.

Pe drumul pribegiei...

Trecând podul durerii...

Activități pașnice în timp de război...

Funeraliile lui Filimon Lupașcu. Chișinău, iulie 1992

Prin grădini în paragină... la săpatul tranșelor. Voluntari pe platoul Doroțcaia.

Mai bine mor și eu...

Iartă-ne, mamă, că nu l-am putut apăra... La funeraliile din iunie 1992, Chișinău.

Urmele războiului pe străzile Tighinei, iunie 1992.

Tot mai dureros „De ce?”.

Îngrijorați de vremurile grele...

Amară amintire...

Imagini din „Poduri de Foc. Cronica în alb-negru a unui război”, autor: Tudor Iovu , Chișinău, Editura Arc, 2002. 120p.

Surse bibliografice alternative:

1. COSTAȘ Ion, Transnistria 1989-1992. Cronica unui război «nedeclarat», Editura: RAO, 2012.
2. GRECU Vlad, O viziune din focarul conflictului de la Dubăsari, Editura: Prut Internațional, Chișinău, 2005.
3. GRIBINCEA Mihai, Trupele ruse de ocupație în Republica Moldova (culegere de documente și materiale), vol. I Editura: Cartier, Chișinău, 2020.
4. MANOLACHE Constantin (editor), Conflictul armat de pe Nistru. Bibliografie. Agenția pentru Știință și Memorie Militară, Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan” , Editura: F.E.-P. „Tipografia Centrală”, Chișinău, 2022.
5. MUNTEANU Anatol, Eroii de la Nistru: portrete, evocări, memorii, Editura: Favorit, București, 2014.
6. MUSTEAȚĂ Sergiu, „Evenimentele din 1992 în manualul de istorie din școlile transnistrene/ The events of 1992 in the history textbook of Transnistrian schools” în *PLURAL Journal of the History and Geography Department, “Ion Creangă” Pedagogical State University, Vol. 9 no.2*, Editura: ARC, 2021, p. 215-236.
7. MUSTEAȚĂ Sergiu (editor), *PLURAL, Vol. 9 no. 2, 2021. Journal of the History and Geography Department, “Ion Creangă” Pedagogical State University*, Editura: Arc, Chișinău, 2021.
8. PRISAC Lidia, Istoriografia separatismului transnistrean (1989-2005), ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura: Lexon-Prim: Chișinău, 2021.
9. SUVAC Sergiu, Război și pace în manulele școlare de istorie din Republica Moldova și România (ciclul gimnazial), Editura: Cetatea de scaun, Târgoviște, 2022.
10. SUVAC Sergiu, „Războiul de pe Nistru în programele școlare și manualele de istorie din Republica Moldova (ciclul gimnazial)/ The war on the Dniester in the curricula and history textbooks of the Republic of Moldova (secondary school)”, în *PLURAL Journal of the History and Geography Department, “Ion Creangă” Pedagogical State University, Vol. 9 no.2*, Editura: ARC, 2021, p. 192-202.